

INFORMACJA O NARODOWEJ DEBACIE W POLSCE NA TEMAT PRZYSZŁOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

przedstawiona przez Rząd RP
Konwentowi Europejskiemu

Warszawa, 14 czerwca 2002 r.

Po unijnym spotkaniu na szczycie w Laeken oraz po rozpoczęciu prac przez Konwent Europejski w lutym 2002 r. publiczna debata w Polsce [na temat przyszłości Unii Europejskiej] znacznie się ożywiła. Główną rolę odgrywają w niej przedstawiciele Polski uczestniczący w pracach Konwentu – zarówno ci reprezentujący parlament, jak i rząd. Inicjują oni wiele przedsięwzięć i uczestniczą w licznych wydarzeniach gromadzących środowiska szeroko rozumianego społeczeństwa obywatelskiego: partnerów społecznych, organizacji pozarządowych, środowisk opiniotwórczych, klasy politycznej, przedstawicieli samorządu terytorialnego i władz lokalnych, środków masowego przekazu, kręgów akademickich oraz młodzieży.

Należy również zauważyć, iż debata na temat przyszłości Europy oraz instytucjonalnych struktur Unii Europejskiej rozpoczęła się w Polsce kilka lat temu, wraz z debatą nad Traktatem Nicejskim i rozpoczęciem przygotowań do zwołania Konwentu. Debata ta przybrała formę konferencji, publikacji, przemówień wygłaszanych przez polityków i partnerów społecznych, głosu przedstawicieli organizacji pozarządowych i Kościoła, dochodzącego zarówno z Polski, jak i za granicę. Elementami debaty były – między innymi – wystąpienie w czerwcu 2000 r. w Berlinie ówczesnego polskiego głównego negocjatora na konferencji ELEC (European League for Economic Co-operation – Europejska Liga Współpracy Gospodarczej), będące głosem w dyskusji zapoczątkowanej miesiąc wcześniej przez ministra spraw zagranicznych Niemiec Joschkę Fischera; stanowisko w sprawie przyszłości Unii Europejskiej przedstawione przez polskiego ministra spraw zagranicznych w Warszawie w maju 2001 r.; udział przedstawicieli polskiego parlamentu w posiedzeniach Komisji Konstytucyjnej Parlamentu Europejskiego poświęconych przyszłości Unii Europejskiej (marzec i lipiec 2001 r.); przemówienia wygłoszone przez prezydenta RP i premiera RP odpowiednio: w Sztokholmie i w Brukseli w 2001 r. W listopadzie 2001 r., podczas konferencji poprzedzającej spotkanie na szczycie w Laeken, swoje poglądy na sprawy europejskie przedstawili reprezentanci polskich organizacji pozarządowych.

Głównym tematem debaty oraz kwestiami budzącymi w jej trakcie największe zainteresowanie są: równowaga sił w obrębie Unii Europejskiej, przyszły kształt instytucji UE, demokratyczny charakter, odpowiedzialność i przejrzystość Unii Europejskiej, realizacja zasady pomocniczości, rola regionów i współpracy regionalnej, jak również samorządu terytorialnego i władz lokalnych, znaczenie zasady solidarności społecznej w praktyce Unii Europejskiej, pozycja i rola Polski jako przyszłego członka odnowionej Unii. Charakterystyczną cechą debaty jest to, iż tematy znajdujące się w centrum zainteresowania Konwentu są omawiane łącznie i wiążą się z kwestiami dotyczącymi negocjacji akcesyjnych oraz przyszłego członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Rola przedstawicieli Polski w Konwencie polega na kierowaniu dyskusją na temat przyszłego kształtu Unii, co było bodźcem do prowadzenia debaty w kategoriach odpowiedzialności za wspólną przyszłość Unii Europejskiej.

Oceniając postępy narodowej debaty o przyszłości Unii Europejskiej, należy szczególnie podkreślić inicjatywy podejmowane przez polski parlament. Warto w tym kontekście wspomnieć o regularnych konsultacjach między komisjami ds. europejskich funkcjonującymi w wyższej i niższej izbach parlamentu (Senat i Sejm), jak również o ich wspólnych spotkaniach z ekspertami w ramach debaty parlamentarnej. W marcu i kwietniu 2002 r. odbyły się nadzwyczajne posiedzenia komisji ds. europejskich obydwu izb poświęcone przyszłości debaty nad Europą oraz pracom Konwentu; kwestie dotyczące przyszłości Europy były także omawiane w trakcie debaty plenarnej w parlamencie. Ponadto z inicjatywy polskich delegatów uczestniczących w pracach Konwentu zorganizowano liczne konferencje, spotkania i wykłady publiczne, zarówno w siedzibie parlamentu, jak i w innych – poza Warszawą – miastach (organizacje samorządowe i przemysłowe (biznesowe), uniwersytety, kluby europejskie w szkołach), takich jak Gdańsk, Gdynia, Częstochowa, Kraków, Łódź, Tarnów, Wrocław, Wałbrzych, Kielce, Siedlce i Opole. Przedstawiciele parlamentów innych państw uczestniczących w pracach Konwentu (Francji, Niemiec, Wielkiej Brytanii) zapraszają do Polski przedstawicieli polskiego parlamentu, a spotkania z ich udziałem cieszą się dużym zainteresowaniem.

Uwzględniając rezultaty unijnego spotkania na szczycie w Laeken, na którym państwa członkowskie oraz kraje kandydujące zostały wezwane do zapoczątkowania ogólnonarodowych debat poświęconych przyszłości Unii Europejskiej, w lutym 2002 r. rząd zainicjował działalność forum dyskusyjnego, nazwanego „Razem o przyszłości Europy”; jest ono obecnie jednym z głównych czynników inspirujących debatę obywatelską. Koordynacją prac forum zajmuje się Ministerstwo Spraw Zagranicznych, a patronat nad nim sprawują prezydent i premier.

Forum dąży do stworzenia otwartej płaszczyzny umożliwiającej wymianę poglądów, opinii i propozycji dotyczących stanowiska Polski w najbardziej istotnych kwestiach z zakresu instytucji europejskich i wspólnych polityk, przyszłego kształtu instytucjonalnego Unii i równowagi (rozkładu) sił w ramach Wspólnoty. Inicjatywa ta wykracza – z jednej strony – poza kręgi polityczne i naukowe, w których toczyła się dotychczas debata o szeroko interpretowanej przyszłości Europy, z drugiej zaś dociera poza stolicę i jej elity, co pozwala na wykorzystanie w debacie możliwości liderów lokalnych, ich aktywności, a także skłania do refleksji na temat spraw europejskich. Ogólnonarodowy charakter forum przejawia się, między innymi, w tym, iż do udziału w debacie zostali zaproszeni przedstawiciele licznych stowarzyszeń obywatelskich, jak również w oferowaniu patronatu forum nad innymi inicjatywami o podobnym charakterze, podejmowanymi przez różne organizacje w całym kraju. W działalność forum zaangażowali się przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, partnerzy społeczni, kręgi akademickie, Kościół rzymskokatolicki i inne kościoły, środki masowego przekazu, ugrupowania polityczne, nauczyciele i młodzież.

Taka formuła forum gwarantuje, iż zamiast rozważać skomplikowane problemy techniczne i prawne, zajmuje się ono raczej koncepcjami, w jakim kierunku powinna zmierzać integracja europejska, a także dyskusją na temat interesów Polski oraz jej miejsca w zjednoczonej Europie. Tocząca się debata ściśle się wiąże z tematyką prac Konwentu, skupiając się na kwestiach związanych z reformami struktur instytucjonalnych Unii Europejskiej, tak aby mogła służyć wsparciem polskim delegatom uczestniczącym w Konwencie. W ten sposób delegaci mają możliwość bezpośredniego zapoznania się ze społecznym odbiorem spraw będących przedmiotem obrad Konwentu, natomiast uczestnicy forum zyskują dostęp do najświeższych informacji dotyczących wyników debaty instytucjonalnej na temat kierunków reformowania Unii Europejskiej.

Działalność forum została zainaugurowana 18 lutego 2002 r. w Warszawie, na spotkaniu z udziałem prezydenta, premiera, ministra spraw zagranicznych oraz polskich delegatów do Konwentu Europejskiego. Drugie spotkanie odbyło się w Gdańsku 12 kwietnia 2002 r. i było poświęcone omówieniu zagadnienia „Unia Europejska bliżej obywateli”. W dyskusji uczestniczyli polscy delegaci do Konwentu, jak również przedstawiciele Kościoła rzymskokatolickiego, samorządów lokalnych oraz środowisk gospodarczych i naukowych. Kolejne spotkanie w ramach forum, zorganizowane pod hasłem „Europejski model socjalny XXI wieku – możliwości i zagrożenia” odbyło się 27 maja 2002 r. w Częstochowie. Podczas następnego, 13 czerwca 2002 r. w Poznaniu, tematem dyskusji było „Określenie podziału kompetencji w zjednoczonej Europie”. Planuje się zorganizowanie kolejnych spotkań we Wrocławiu (wrzesień 2002 r.), w Siedlcach (październik 2002 r.) i w Krakowie (listopad 2002 r.).

W ramach tej ogólnonarodowej debaty istnieje również możliwość zapraszania gości zagranicznych. W lutym 2002 r. w Warszawie odbyła się konferencja „W kierunku solidarności i współpracy”, pod przewodnictwem Jean-Luc Deheane’a, wiceprzewodniczącego Konwentu, zorganizowana we współpracy z fundacjami Notre Europe i Lucchini. W marcu 2002 r. publiczne wykłady w Warszawie wygłosili Pat Cox, przewodniczący Parlamentu Europejskiego, oraz Peter Hain, brytyjski sekretarz ds. europejskich. W maju 2002 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie odbyła się publiczna debata z udziałem przedstawiciela polskiego rządu uczestniczącego w pracach Konwentu oraz pani Benity Ferrero-Waldner, ministra spraw zagranicznych Austrii. Na czerwiec 2002 r. planowane jest spotkanie komisarza Unii Europejskiej Michela Barniera z polskimi delegatami do Konwentu.

Aktywny udział w debacie biorą także przedstawiciele samorządu terytorialnego poziomów lokalnego i regionalnego. Organizują oni konferencje i spotkania, a także uczestniczą w dyskusjach prowadzonych w gremiach unijnych (Komitet Regionów) oraz biorą udział w pracach różnych organizacji regionalnych i subregionalnych (euroregiony, regiony nadbałtyckie).

Bardzo ważnym forum z punktu widzenia kształtowania stanowiska Polski wobec przyszłości Europy jest tzw. Grupa Refleksyjna, ustanowiona przez prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego na początku 2001 r. W pracach grupy uczestniczy wiele wybitnych osobistości reprezentujących polskie środowiska (kręgi) polityczne, społeczne i naukowe. Grupa spotyka się regularnie, debatując nad fundamentalnymi kwestiami, zajmującymi główne miejsce w dyskusji o przyszłości Europy (status Karty Praw Podstawowych, pomocniczość, rola parlamentów narodowych).

Ważnymi uczestnikami ogólnonarodowej debaty o przyszłości Europy są partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe. W maju 2002 r. z okazji Dnia Europejskiego w Polsce zostało zorganizowane seminarium „Konwent dla każdego”, którego celem było przedstawienie sposobu funkcjonowania Konwentu oraz problemów, którym on się zajmuje. Podczas planowanej na 19 czerwca 2002 r. konferencji, która ma poprzedzać obrady Forum Obywatelskiego, przedstawiciel rządu polskiego w Konwencie omówi dotychczasowy dorobek Konwentu wraz z prognozą dalszego przebiegu jego prac. Spotkanie umożliwi przedstawicielom polskich organizacji pozarządowych wyrażenie poglądów na temat dotychczasowego postępu prac Konwentu oraz możliwych dróg efektywnego i kompleksowego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w debatę nad kształtem przyszłej rozszerzonej Unii Europejskiej.

Partnerzy społeczni i przedstawiciele środowisk naukowych są również szeroko reprezentowani w składzie Stałej Grupy Ekspertów, która udziela wsparcia pol-

skim delegatom na Konwent. Grupa jest organem doradczym i przedstawia w swoich ekspertyzach wielość poglądów artykułowanych przez liczne środowiska w trakcie trwającej debaty.

Kościół rzymskokatolicki odgrywa wyjątkową rolę w konsultacjach dotyczących kwestii stanowiących przedmiot obrad Konwentu. Przedstawiciele Polski do Konwentu regularnie spotykają się z hierarchami kościelnymi. Udział Kościoła i jego hierarchii w debacie europejskiej ma w polskich warunkach ogromną wagę.

Media są jeszcze jednym instrumentem przemożnego wpływu na przebieg debaty europejskiej w Polsce. Wpływ ten jest jeszcze większy, jeśli się weźmie pod uwagę ich zdolność do stwarzania możliwie jak najszerszej płaszczyzny wymiany opinii i poglądów między obywatelami. Należy odnotować, iż debata europejska toczy się w Polsce na łamach najbardziej poczytnych dzienników i tygodników oraz w mediach elektronicznych, z udziałem przedstawicieli różnych środowisk opiniotwórczych, głównie komentatorów, polityków, ekonomistów i naukowców.

Dodatkowym elementem, ukierunkowanym na uruchomienie szerszego uczestnictwa obywateli w debacie o przyszłości Unii Europejskiej, będzie witryna internetowa „Futurum”, której inauguracja ma nastąpić w najbliższej przyszłości.